

Rigoröst eller intuitivt – är det vad vi har att välja mellan?

En konstruktiv diskussion om metod och forskningsstrategi kräver en genomtänkt begreppsapparat. I teoretiska nationalekonomiska artiklar förekommer ofta en kontrastering av rigorösa/formella/stringenta analyser mot verbala/intuitiva analyser. I artikeln argumenteras för att om en rigorös analys definieras som en där slutsatser bevisas, och intuition som en omedelbar insikt, har både rigorösa analyser och intuition en begränsad plats i en empirisk vetenskap. När värdet av matematiskt modellbyggandet diskuteras bör man skilja mellan genomsnittsnnytta och marginalnytta, och att marginalnyttan rimligen är beroende av det specifika kontextet. En "ekonomisk-bayesiansk" ansats skissas för att bedöma vilken typ av studie som är viktigast i en viss konkret situation.

Med jämna mellanrum blossar det upp diskussioner om "stringens" och "relevans" i nationalekonomi, senast i några inlägg i Ekonomisk Debatt nyligen om "formaliserade" modeller och "intuition".¹ Ett klassiskt inlägg är Leontief (1971) och en relativt ny artikel på samma tema av en berömd ekonom är Lipsey (2001). Ägnar sig ekonomer för mycket åt att bygga matematiska modeller? Har ekonomer ägnat sig så mycket åt denna verksamhet att man tappat den intuition som är nödvändig för att ta steget från modell till verklighet?

När en debatt på detta sätt återuppstår gång på gång, årtionde efter årtionde, utan att argumenten utvecklas nämnvärt är en möjlig förklaring att frågan är fel ställd, och

att de begrepp som frågan ställs med inte är tillräckligt precisa. Syftet med denna artikel är alltså inte att försöka besvara frågorna ovan, utan att peka på att frågorna behöver formuleras om. Genom några exempel illustreras vilken typ av kontext-beroende argument som behövs för att besvara frågorna. Ett sekundärt syfte med artikeln är att peka på att det under senare år faktiskt publicerats ett antal metodologiska studier som utvecklat argumentationen kring modellernas roll, kanske främst Sugden (2000), Morgan och Morrison (1999) och Morgan (2001).

Uppläggningsen är följande. De båda första avsnitten ser närmare på begreppen "rigoröst"/"stringent" respektive "intuitivt" och argumenterar för att båda begreppen har ett begränsat värde för förståelsen av nationalekonomisk metod. Därefter skissas på en "ekonomiskt-bayesiansk" ansats för att bedöma vilken typ av vetenskaplig studie som bör göras i en viss situation.

HANS LIND, docent vid Avd för Bygg- och fastighetsekonomi, Inst för Infrastruktur, KTH, har under senare år forskat om bl a hyresreglering och bubbler på fastighetsmarknaden. I sin avhandling "Tanken bakom tänkta ekonomier" analyserade han teoretiska modellers roll i nationalekonomisk forskning. hanslind@infra.kth.se.

¹ Se Andersson (2002), Boschini m fl (2002a,b) och Wall (2002).

1. Rigoröst/stringent/formaliserad

Det intryck man får vid läsning av artiklar som klassificeras som "teoretisk nationalekonomi" är att det finns två typer av resonemang, ett *stringent/rigoröst/formaliserat* och ett *verbalt/intuitivt*. Den första frågan blir då vad dessa termer står för. Detta är särskilt viktigt eftersom termerna är värdeladdade. Rigoröst och stringent låter ju helt klart som väldigt viktiga saker i vetenskap, medan det låter lite skumt att vara "intuitiv". Men hur bra det är att vara rigorös och hur problematiskt det är att vara intuitiv i vetenskap beror naturligtvis på exakt vad vi lägger in i dessa termer. När jag på 1970-talet första gången mötte detta sätt att beskriva alternativen hade jag just läst teoretisk filosofi och min intuition (!) var att det måste ligga en hund begraven i en uppdelning som innebär att alla stora filosofer från Platon och Aristoteles till Wittgenstein och Quine skulle ha fört verbala/intuitiva resonemang som inte var stringenta och rigorösa!

Men vad menas då med att vara stringent och rigorös i den mening som begreppen används i nationalekonomi? Någon explicit definition är inte lätt att hitta, men läser man mellan raderna verkar en definition som den följande vara underförstådd: Att vara stringent/rigorös innebär att man *bevisar* det man hävdar. I formaliserad ekonomisk teori bevisas med hjälp av matematiska teorem att vissa samband gäller i en modell med vissa egenskaper: I den aktuella modellen leder A till B, t ex hyresreglering till lägre bostadsbyggande (för att ta ett exempel som används nedan). Det kan bevisas att i den aktuella modellen leder A till B om C1 gäller, men inte om C2 gäller. Hyresreglering kanske bara leder till lägre byggande i modellen om investeraren har riskaversion, men inte om denne är riskneutral.

Denna tolkning av begreppen stringent/rigoröst skapar emellertid ett stort problem. En vanlig åsikt i filosofin är att empiriska påståenden inte kan bevisas. Den extrema varianten här är Popper som menar att ett

empiriskt påstående inte ens kan åsättas en sannolikhet: Vi kan bara säga att ett empiriskt påstående ännu inte är falsifierat. En lite vanligare ståndpunkt är kanske att empiriska påståenden kan vara *mer eller mindre välgrundade*, men att vi aldrig kan vara helt säkra på att ett empiriskt påstående är sant.

Dilemmat här är alltså att om nationalekonomi ska vara en vetenskap som säger något om huruvida en hyresreglering faktiskt leder till lägre bostadsbyggande, eller en självständig riksbank till lägre inflation, *kan den som helhet inte vara en stringent vetenskap i den betydelse som gavs ovan*. Att vara stringent i den betydelsen är inte ens ett rimligt mål för nationalekonomi som empirisk vetenskap.

McCloskey (1994, 1996) påpekar att teoretiska artiklar i nationalekonomi är "rigorous in the middle" men "touchie-feelie on the ends", och det är naturligtvis precis vad vi ska förvänta oss.² En teoretisk artikel kan grovt delas in i tre delar. Först beskrivs problembakgrund och modellens grundläggande uppbyggnad motiveras. Därefter beskrivs modellen i detalj och ett antal samband bevisas. Till sist sägs något om vad vi lärt oss från modellen. McCloskeys tes är att inledningar och avslutningar i artiklar av denna typ innehåller tämligen luddiga argument och påståenden: Analysen sägs t ex ha visat att något är "möjligt", att något "kan" hända och att modellen har bidragit till att "öka vår förståelse" och "kasta ljus" över problemställningen.

Tesen i Morgan och Morrison (1999) och Morgan (2001), där modeller inom en rad olika vetenskaper studeras, är enkelt uttryckt att modeller klagör möjliga mekanismer och gör det möjligt att tydligt se hur olika faktorer kan påverka mekanismerna. Att bygga en modell är att skapa något där man kan testa vad som sker om olika saker ändras. Genom arbetet med modellerna ser vi vad som behöver antas i olika avseenden för

² McCloskeys tes bygger bl a på den empiriska studie som presenteras i Lind (1992).

att få den aktuella mekanismer att fungera i modellen. Genom att ändra olika antaganden i modellen kan man se hur olika variabler påverkas. Ju mer komplexa sambanden är desto mer hjälper oss modellen att hålla ordning på tänkbara påverkande faktorer. Stringens i den betydelse som beskrevs ovan är emellertid ur detta perspektiv sekundär, och Morgan och Morrison ger också exempel på fysikaliska modeller som kan fylla samma funktion. En ytterligare illustration av detta är att den matematiska modellen sällan står på egna ben. Modellen behöver en "story", författaren måste få den mekanism som beskrivs i modellen att framstå som begriplig. Hartman (i Morgan och Morrison 1999, s 326) inleder sin artikel "Models and stories in hadron physics" med följande rader, och jag tror det är lätt att hitta liknande nationalekonomiska exempel:

"Working in various physics departments for a couple of years, I had the chance to attend several PhD examinations. Usually, after the candidate derived a wanted result formally on the blackboard, one of the members of the committee would stand up and ask 'But what does it mean? How can we understand that x is so large, that y does not contribute, or that z happens at all?' Students, who are not able to tell a 'handwaving' story in this situation, are not considered to be good physicists".

Utgångspunkten i Sugden (2000) är följande:

"My starting point is that model-building in economics has serious intent only if it is ultimately directed towards telling us something about the real world." (s 1)³

Åsikten är alltså att modellbyggande kan vara hur stringent som helst, men intressant först om det lär oss något om vår verkliga ekonomi.⁴ En viktig aspekt på detta är enligt Sugden just att den mekanism som beskrivs i modellen framstår som trovärdig. När vi följer stegen och förloppen i modellen gör vi bedömningen att det faktiskt skulle kunna gå till ungefär som i modellen. Hur denna

bedömning görs tas upp i nästa avsnitt om intuitionens roll.

Resonemangen ovan antyder också att det generellt krävs en mycket mer nyanserad terminologi än rigoröst/matematiskt kontra verbalt/intuitivt. Förutom att fråga sig vad som gör en viss modell trovärdig och annan mindre trovärdig, en viss modell intressant och tankeväckande och en annan inte, kan man fråga sig vad som t ex gör argumentation i en viss verbal analys mer logisk och övertygande än argumentationen i en annan? Varför lär man sig mer av att t ex läsa Coase verbala analyser än av att läsa diverse andra verbala artiklar? På samma sätt finns en rad mer eller mindre explicita kriterier för att avgöra om en viss experimentell studie eller en regressionsanalys är bra eller dålig, om den är något som vi kan lära oss något av eller inte. Sådana kriterier framgår av de diskussioner som förs inom respektive område.

2. Intuition och modeller

En linje i den diskussionen som nämndes inledningsvis var att det krävs bra intuition för att kunna bedöma om en modell är sådan att den egentligen säger något om verkligheten eller inte. Saknas denna intuition är det risk att fel modeller byggs, eller risk för att ekonomen inte kan applicera modellerna på en konkret situation.

Lionel Robbins hävdade i ett berömt arbete att antaganden i ekonomisk teori inte behövde testas empiriskt genom särskilda studier:

"they are so much the stuff of our everyday experience that they have only to be stated to be recognized as obvious".⁵

³ Detta är dock inte självklart: Hur ska man t ex se på Arrows omöjlighetsteorem, där kärnan är att visa att vissa antaganden är oförenliga?

⁴ Detta är dock inte självklart: Hur ska man t ex se på Arrows omöjlighetsteorem, där kärnan är att visa att vissa antaganden är oförenliga?

⁵ Citerat efter Hands (2001, s 35).

Kreps (1990, s 7) nämner explicit intuition och skriver :

”the reader should look at any given model or idea and ask: Based on personal experience and intuition about how things are, does this make sense?”

Både Robbins och Kreps betonar *vardags-erfarenhetens* roll för att bedöma en modell. Efter att ha iakttagit både sig själv och andra, och diskuterat med andra människor, bygger vi t ex upp en föreställning om hur rationella människor är. Utifrån liknande erfarenheter kan vi bedöma att det ofta är realistiskt att anta att en säljare av en begagnad bil har mer information om bilen än vad en potentiell köpare, för att knyta an till Akerlofs artikel som analyseras i Sugden (2000).

Förutom vardagserfarenhet lägger Kreps dessutom till betydelsen av *intuition*. Men vad är då egentligen intuition? Här är utdrag från tre ledande svenska ordböcker.

Svenska Akademiens ordlista: förmåga att omedelbart uppfatta; ingivelse;

Svensk ordbok: förmåga till omedelbar uppfattning eller bedömning utan (medveten) tillgång till alla fakta; ofta i mots. till logiskt resonerande förmåga

Norstedts svenska synonymordbok: omedelbar el. intuitiv uppfattning, inre skådning; *ingivelse*, väderkorn, ’näsa’, ’slagruta’

Ett gemensamt drag i dessa definitioner är att med intuition uppfattas något *omedelbart*: Så fort vi ser modellen ”känner vi” att den är rätt eller fel utan att riktigt kunna säga varför. Det handlar inte om att man resonerar sig fram till en slutsats.

Utifrån dessa definitioner är min hypotes att *intuition spelar en mycket liten roll vid ställningstagande till modeller*. Att ta ställning till relevansen av en modell i ett visst sammanhang är något som innebär att man:

- arbetar sig igenom modellen för att förstå exakt vad som antas och hur modellen fungerar
- sätter sig in i den ”story” som åtföljer den aktuella modellen

- relaterar olika komponenter i modellen till tillgänglig information om det som antagandet gäller, i den mån som komponenten inte bedöms som ”harmlös” (se nedan).

Den information som används kan handla om allt från tidigare studier till uttalanden från aktörer på den aktuella marknaden. Ju mer komplexa och avancerade modellerna blir, desto mindre kan man luta sig mot t ex vardagserfarenhet. Det är skillnad mellan ett allmänt rationalitetsantagande och ett specifikt antagande om t ex hur människor agerar i situationer med osäkerhet.

Ett exempel kan kanske tydliggöra tillvägagångssättet. Antag att man ska bedöma om en viss matematisk modell av en hyresreglerings effekter på bostadsbyggandet hjälper oss att bedöma vad som skulle hända om vi ändrade regelsystemet i Stockholm. Författaren bevisar att i den aktuella modellen leder hyresreglering till lägre bostadsbyggande. Nu är uppgiften att bedöma om modellen har sådana egenskaper att resultaten i modellen kan användas som ett argument om vad som är orsak till det låga bostadsbyggandet i Sverige och för att ett borttagande av hyresregleringen skulle leda till ökat bostadsbyggande här.

Vardagserfarenhet är viktig för att t ex bedöma om antaganden om bostadskonsumenterna agerande är rimligt, men den räcker inte långt när man ska:

1. Bedöma om hyresregleringen i modellen liknar den typ av hyresreglering som finns i Stockholm. Som Arnott (1995) tydligt visar finns det många olika typer av hyresreglering som kan ha olika konsekvenser. För att bedöma modellen behövs alltså *juridisk information*: Hur ser de aktuella lagarna ut och hur tillämpas de av domstolarna?
2. Bedöma om antaganden om olika aktörers förväntningar och föreställningar om olika alternativ är rimliga. Ett viktigt argument i vissa modeller om hyresregleringens effekt på bostadsbyggandet är att hyresregleringen skapar osäkerhet därför att regle-

ringen kan komma att ändras och ålägga fastighetsägaren striktare regler. För att bedöma om ett antaganden av denna typ är realistiskt i en viss situation *krävs information om hur aktörerna på marknaden ser på hyresregleringen*. Bedömer de att det är stor risk att hyresregleringen kommer att ändras, eller bedömer de hyresregleringen som relativt stabil? Information om detta kan t ex erhållas genom att följa debatten i olika facktidningar, genom intervjuer med aktörer, eller genom att studera aktörernas agerande i andra sammanhang. Som noteras i Lind (2003a) är ett indicium i detta sammanhang att studier pekat på att stora fastighetsbolag vill behålla hyresfastigheter i sitt bestånd för att minska risken, vilka kan tolkas som att aktörerna inte är så rädda för att regleringen ska ändras så att den blir sämre ur företagets perspektiv. Sakfrågan spelar emellertid mindre roll här, poängen rör vilken typ av information som behövs för att bedöma modellens relevans.

Sugden (2000, s 26) säger:

”For a model to have credibility, it is not enough that its assumptions cohere with one another; they must also cohere with what is known about causal processes in the real world.”

Utifrån resonemanget ovan bör man dock lägga till att centrala egenskaper hos modellen i grova drag ska stämma med vad som är känt om centrala egenskaper hos de aktuella marknaderna. Inget hindrar emellertid att modellen gör orealistiska antaganden i dimensioner som inte bedöms spela någon roll för den centrala mekanismen i modellen. I artiklar är det ju mycket vanligt att författaren klassificerar vissa orealistiska antaganden som harmlösa - det har kanske visats i andra sammanhang att antagandet inte spelar roll, eller så är det helt enkelt svårt att se hur just det antagandet ska kunna spela någon avgörande roll för resultatet.⁶ Att kalla antagandet harmlöst är ibland mer av en hypotes än något som bevisats.

Återvänder vi till det inledande argumentet om bristen på intuition hos vissa ekonomer, så skulle den - om kritiken stämmer och argumenten ovan är riktiga - egentligen innebära en brist på kunskap. Det som krävs är inte kurser i intuition - vad nu det skulle vara - utan att man skaffar sig mer information. Den som vill bygga en intressant modell av den svenska hyresregleringen behöver ha den information som man får genom att läsa tidskrifter som *Byggingindustrin*, studera domslut i hyreskonflikter och samtala med ledande personer inom berörda områden. Utan den typen av information kan man inte bedöma om en viss modell är trovärdig eller inte, om modellen är något man kan luta sig mot i den aktuella situationen eller ej.

3. En ekonomisk-bayesiansk ansats

Den ekonomiska komponenten

En ekonomisk ansats för att bedöma värdet av matematiskt modellbyggande är att se frågan som att allokera resurser på ett effektivt sätt.⁷ Antag att det finns en given mängd resurser till nationalekonomisk forskning. Dessa resurser kan användas till åtminstone följande typer av forskningsarbete:

- Bygga matematiska modeller och bevisa samband i dessa modeller.
- Göra statistiska analyser av befintliga data med ekonometriska metoder.
- Göra laboratorieexperiment.
- Intervjua centrala aktörer. Ett omtalat exempel är Blinder och Choi (1990) och Blinder (1998) där personalchefer intervjuades om varför inte företagen sänkte lönerna under en lågkonjunktur.

⁶ I Lind (1990, s 24) finns mer resonemang om hur påståenden om att ett antagande är harmlöst kan underbyggas.

⁷ Olika typer av ekonomiska ansatser har blivit vanligare inom vetenskapsteorin: Se Hands (2001), kap 8, för ett antal exempel.

- Deltagande observation. När "behavioural economics" växer i popularitet kan det t ex vara intressant att göra studier som Abolafia (1996) där författaren tillbringat en längre tid "på golvet" bland börs- och optionsmäklare.

Listan kan lätt förlängas, t ex med att göra fältexperiment, enkätundersökningar,⁸ utveckla metoder eller precisera grundläggande begrepp.

Ser man detta som en resursallokeringsfråga blir det viktigt att skilja mellan "genomsnittsnytta" och "marginalnytta". Om avkastningen på resursanvändningen inom varje område är avtagande, kan man inte besvara frågor om hur viktiga olika forskningsmetoder är om man inte skiljer mellan genomsnitts- och marginalnytta. Inget hindrar t ex att matematiskt modellbyggande har högre genomsnittsnytta än ett antal andra aktiviteter, men att en annan verksamhet är den som har högst marginalnytta i en viss situation.

Ett exempel på hur marginalnyttan av olika metoder har betydelse är Blinders studie som nämndes ovan. Under ett antal år hade många konkurrerande hypoteser formulerats om orsakerna till lönestelhet. Det hade bevisats i matematiska modeller att var och en av dessa mekanismer kunde leda till lönestelhet. Befintliga data var emellertid inte så informativa att det var möjligt att med "vanliga" statistiska metoder avgöra vilken av hypoteserna som var mest sannolik. I detta läge kan man se det som att marginalnyttan av ytterligare modellbyggande eller statistiska analyser var lågt. Ny information behövdes och marginalnyttan av en intervjuundersökning kunde då bedömas som relativt hög. Med hjälp av den nya informationen kunde sedan vissa hypoteser/modeller läggas åt sidan som mindre sannolika, medan marginalnyttan av att utveckla de modeller som stämde bäst med den nya informationen ökade. Vid en viss tidpunkt kan det behöva satsas mer resurser på forskningsmetod A, medan det vid en annan kan behöva satsas mer på B - och

detta kommer att variera från område från område. Denna ansats pekar alltså på att man sannolikt inte kan säga något intressant om värdet av olika metoder i allmänhet, särskilt inte ur ett resursallokeringsperspektiv där marginalnyttan är den relevanta faktorn.

Den bayesianska komponenten

Tanken i detta avsnitt är att bedömningen av marginalnyttan av olika vetenskapliga verksamheter kan underlättas om man formulerar problemet utifrån ett bayesianskt perspektiv. Grundtanken i detta perspektiv⁹ är att vi startar med en förhandssannolikhet hos en viss hypotes. Ny information gör sedan att vi reviderar denna sannolikhet. Revideringen bygger på en bedömning av hur sannolik den nya information är givet olika konkurrerande hypoteser. *Ett sätt att bedöma hur viktig en viss studie är i en viss situation är då att bedöma om denna studie kan tänkas ge information som är sannolik givet en viss hypotes men osannolik givet en annan hypotes.* Antar vi att det finns olika åsikter om en viss fråga är det ju denna typ av information som kan tänkas påverka åsikterna och kanske leda till att åsikter konvergerar rörande hur sannolik en viss hypotes är. Observera att det handlar om subjektiva sannolikheter och just om bedömningar.

Låt mig illustrera detta med ett konkret exempel. I Lind (2003 a,b) presenteras en ny mekanism som kan göra att en hyresreglering leder till lägre bostadsbyggande. Tanken är följande: Betrakta ett förortsområde där hyresregleringen inte antas "bita" i nyproduktionen. Det är i praktiken tillåtet att ta ut marknadshyra i nybyggda hus och ingen osäkerhet antas finnas om detta. Hyresregleringen håller emellertid nere hyrorna i äldre hus. Detta innebär att när efterfrågan faller drabbar nedgången främst de nybyggda husen, eftersom hyran där är högre

⁸ Boulier och Goldfarb (1998) diskuterar ekonomers kritiska syn på denna typ av studier och under vilka omständigheter de kan ge viktig information.

⁹ Se t ex Hacking (2001) för en introduktion.

för relativt likvärdiga lägenheter. Vakanser/hyressänkning koncentreras i det nya beståndet. Därmed minskar den förväntade riskjusterade avkastningen i nyproduktionen jämfört med t ex en situation där hyrorna i alla lediga lägenheter marknadsanpassas och där vakanserna/hyressänkningen kan antas vara jämnare fördelade över beståndet. Frågan är nu vad som är ett rationellt nästa steg efter att denna hypotes formulerats. Antag att den främsta konkurrerande hypotesen är att lokala opinioner motsätter sig byggande. Detta leder till en kostsam och långdragen planeringsprocess vilket avskräcker investerare.

Tre tänkbara studier är:

1. Att bygga en matematisk modell och försöka bevisa att givet rimliga antaganden så håller den föreslagna mekanismen: Hyresregleringen leder faktiskt till ökade svängningar i vakanser, till ökad osäkerhet och lägre investeringar. Resultatet från modellen betraktas ur det bayesianska perspektivet som ny information som kan motivera revidering av sannolikheten hos den ursprungliga hypotesen.
2. Att intervjua aktörer på marknaden för bostadsbyggande för att ta reda på hur deras mer eller mindre explicita kalkyler ser ut. Kalkylerar de med relativt höga vakanser i en kommande konjunkturnedgång och är detta något som väsentligt drar ned lönsamheten i projekt av den aktuella typen? Drar de sig för att bygga i den aktuella typen av områden av rädsla för vakanser i en konjunkturnedgång, eller anser de att det finns andra viktigare faktorer?¹⁰
3. Att undersöka hur det sett ut vid tidigare konjunkturnedgångar. Har det varit så att vakanser och uthyrningsproblem varit större i nyproduktion än i andra delar av beståndet? Detta kan inte besvaras med befintlig statistik eftersom vakanser bara redovisas på företagsnivå/kommunnivå. I företagets arkiv kan det emellertid finnas uppgifter om lediga lägenheter i olika delar av beståndet, så det centrala forsk-

ningsjobbet i detta fall är att försöka gräva fram dessa data ur arkiven.

Låt oss som exempel se på hur man kan resonera om den förväntade nyttan av att bygga en modell i denna situation. Man kan tänka sig två utfall av denna aktivitet. Antingen visar det sig att det går bra att med rimliga antaganden bevisa att den aktuella mekanismen håller, eller så visar det sig att det krävs ganska speciella antaganden för att kunna bevisa det aktuella sambandet. Kalla dessa för utfall A eller utfall B. Utfall A påverkar antagligen inte åsikterna om hypoteserna sannolikhet. De som tror att planprocessen är viktigare än hyresregleringen har knappast anledning att revidera den åsikten för att det bevisas att hyresregleringen leder till lägre bostadsbyggande i en viss modell. Utfall B bör däremot påverka sannolikheterna. Den som tror att hyresregleringen och mekanismen ovan är viktig, borde fundera en gång till om det visar sig svårt att konstruera en rimlig modell där sambandet gäller.

Det avgörande för avkastningen på resurserna som satsas på modellbyggande är därmed vad vi förväntar oss för resultat. Min personliga bedömning är att utfall A är sannolikare än utfall B, och därmed att den förväntade nyttan av att bygga en matematisk modell är liten i det aktuella fallet. Observera dock att detta enbart gäller innan studier av typen 2 och 3 gjorts. Skulle dessa studier peka på att det ligger något i hyresregleringsmekanismen kan det vara intressant att bygga en modell för att t ex undersöka i hur hög grad sambandet beror av aktörernas riskaversion eller möjligheten att diversifiera risken i det enskilda projektet. Modellen hjälper oss att trängare djupare i en mekanism som andra typer av studier pekar på är en sannolik mekanism.

McCloskey (1994, s 138) har formulerat ett ”Metatheorem on Hyperspaces of Assumptions” som lyder på följande sätt.:

¹⁰ Se Bellinder (2003) för en enkel intervjuundersökning av denna typ.

"For each and every set of assumptions A implying a conclusion C and for each alternative conclusion C' arbitrarily far from C (for example disjoint with C), there exists an alternative set of assumptions A' arbitrarily close to the original assumption A, such that A' implies C'."

Om detta, mot förmodan, stämmer är det naturligtvis sällan motiverat att bygga modeller, därför att deras värde som indicium då skulle vara lågt. Det finns ju då alltid en nästan identisk modell där det aktuella sambandet inte gäller.

Nu kanske någon säger att det i praktiken är mycket svårt att bedöma värdet av den information som en viss metod kan producera. I mitten på 1980-talet deltog jag i en diskussion på en konferens i dåvarande vpk om hur mycket resurser som skulle satsas på parlamentariskt kontra utomparlamentariskt arbete, på flygblad kontra torgmöten osv. Jag begärde då ordet och sa att eftersom det är så svårt att veta vad som har störst effekt kan väl varje lokalorganisation göra det dom tycker är kul. Inte för att jag fick så mycket applåder, men utifrån ett mål om att maximera den förväntade nyttan hade jag rimligen rätt. Samma argument är naturligtvis tillämpligt på valet av metoder i en situation av stor osäkerhet. Det är alltså enligt min mening helt OK att bygga modeller för att man tycker det är intressant, men man kan inte i en bayesiansk ansats argumentera för modellbyggande genom att hänvisa till att analysen är stringent - stringensen säger ju inget om den nya informationens värde som indicium.

4. Avslutning

De tidigare artiklarna i Ekonomisk Debatt tog även upp frågan om forskarutbildning i nationalekonomi. Accepterar man resonemangen ovan följer att det behövs doktorander som är specialiserade på olika metoder. Detta kräver rimligen olika spår i forskarutbildningen och man kan tänka sig

att olika universitet specialiserar sig åt olika håll. Den ekonom som tänker specialisera sig mot t ex laboratorieexperiment, intervju-metoder, eller deltagande observation behöver inte lika mycket matematik som de som ska bygga matematiska modeller. Däremot kan man hävda att alla behöver så mycket kunskap om matematiskt modellbyggande att de kan förstå vad som görs i vanliga modeller och därmed kan bedöma vilken information som modellen kan tillföra de egna undersökningarna. På motsvarande sätt behöver alla vissa baskunskaper om hur man värderar experiment, intervjuundersökningar och enkätundersökningar. I hur hög grad dagens forskarutbildning lever upp till detta får andra bedöma.

Referenser

- Abolafia, M Y (1996), *Making Markets: Opportunism and Restraint on Wall Street*, Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- Andersson, R (2002), "Matematiken och ekonometrin i nationalekonomin", *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 2, s 155-159.
- Arnott, R (1995), "Time for revisionism on rent control?", *Journal of Economic Perspectives*, vol 9, s 99-120.
- Bellinder, C (2003), "Bostadsbyggande i Stockholms kranskommuner", Examensarbete vid avd f Bygg- och Fastighetsekonomi, KTH, Stockholm.
- Blinder, A S (red) (1998), *Asking about Prices: A New Approach to Understanding Price Stickiness*. Russell Sage Foundation, New York.
- Blinder, A S och D H Choi (1990), "A Shred of Evidence on Theories of Wage Stickiness", *Quarterly Journal of Economics*, vol 105, s 1003-1015.
- Boschini, A D, J Lindquist, J Pettersson och J Roine (2002a), "Framtidens nationalekonomer: Vilka är deras incitament till "tvåbenthet"?", *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 2, s 147-154..
- Boschini, A D, J Lindquist, J Pettersson och J Roine (2002b), "Svar till Wall", *Ekonomisk Debatt*, Årg 30, nr 5, s 461.
- Boulier, B L och R S Goldfarb (1998), "On the use and nonuse of surveys in economics", *Journal of Economic Methodology*, vol 5, s 1-21.

- Hacking, I (2001), *An Introduction to Probability and Inductive logic*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Hands, D W (2001), *Reflection Without Rules: Economic Methodology and Contemporary Science Theory*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Kreps, D (1990), *A Course in Microeconomic Theory*: Princeton University Press Princeton, N.J.
- Leontief, W (1971), "Theoretical Assumptions And Nonobserved Facts", *American Economic Review*, vol 61, s 1-7.
- Lind, H (1990), *Tanken bakom tänkta ekonomier: Om forskningsstrategi i modern nationalekonomi*, Akademeja, Stockholm.
- Lind, H (1992), "A case study of normal science in theoretical economics", *Economics & Philosophy*, vol 8, s 83-102.
- Lind, H (2003a), "Rent regulation and housing construction: with a focus on Sweden 1995-2001". Kommer i *Swedish Economic Policy Reviews* temanummer om hyresreglering.
- Lind, H (2003b), *Bostadsbyggandets hinderbana: en analys av utvecklingen 1995-2001*. ESO, Finansdepartementet, Ds 2003:6, Stockholm.
- Lipsey, R G (2001), "Successes and failures in the transformation of economics". *The Journal of Economic Methodology*, vol 8, s 169-201.
- McCloskey, D (1994), *Knowledge and Persuasion in Economics*. Cambridge University Press. Cambridge.
- McCloskey, D (1996), *The Vices of Economists - the Virtues of the Bourgeoisie*. Amsterdam University Press, Amsterdam.
- Morgan, M S (2001), "Models, stories and the economic world". *Journal of Economic Methodology*, vol 8, s 361-384.
- Morgan M S och M Morrison (red), (1999), *Models as Mediators. Perspectives on Natural and Social Science*, Cambridge University Press, Cambridge,
- Sugden, R (2000), "Credible worlds: The status of theoretical models in economics." *The Journal of Economic Methodology*, vol 7, s 169-201.
- Wall, R (2002), "Framtidens nationalekonomer: Vilken bakgrund har de? Kommentar till Boschini, Lindquist, Pettersson & Roine". *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 5, s 459-460.